

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. III. In Lege nova non solvitur Matrimonium fidelium consummatum,
nisi per mortem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

Moyfi, ut uxorem exofam possent dimittere? An forte Deus revocaverat suam concessionem, factam Abrahæ, & in ipso omnibus Gentilibus? Ubi? Quando?

Denique: Deus præceperat Abrahæ, ut immolaret unicum filium suum Isaac, Gen. 22. v. 2. *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.* Et procul dubio licitè eum immolasset; quis tamen indè unquam intulit: ergo id etiam licitum fuisse Gentilibus? Ergo ex eo, quòd Abrahamo licitum fuerit, ex speciali præcepto Dei, ejicere ancillam, & filium ejus, non videtur rectè inferri; ergo hoc etiam licitum fuit Gentilibus.

94. Tertia reprobatio. Gen. 22.

Quo fundamento dici possit, Gentilibus fuisse aliquando licitum repudium.

Si ergo aliquando licitum fuit Gentilibus, certè non nisi ab illo tēpore, quo Judæi passim ex permissione seu concessione Moyfi, dimittebant uxores suas, quas habebat exofas, dato libello repudiit. Nec alio fundamento hoc illis tunc licuit, quàm benignæ voluntatis Divinæ, nolentis obligare eos, seu volentis cum eis dispensare, quos prævidebat, non observaturos illud præceptum, quod videbant quotidie à Judæis infringi.

95. An adhuc sit licitum. Joan. Pontius.

Quo etiam fundamento diximus alibi, polygamiam licitam fuisse Gentilibus. Imò Joan. Pontius in suo Cursu Theologico disp. 49. n. 22. putat, adhuc modò non esse eam ipsis prohibitam; quia, inquit, frustra Deus prohiberet ipsam infidelibus, qui quamdiu tales essent, non recognoscerent ipsius auctoritatem.

Ex quo videtur consequens; nulla præcepta Divina positiva obligare hodie infideles, adeòque adhuc divortium, etiam Matrimonii consummati, non solùm quo ad thorum, sed etiam vinculum ipsum, infidelibus esse licitum; sed & aliis, qui quamdiu tales essent, non recognoscerent ipsius auctoritatem; quod an dici possit, relinquo aliorum judicio; ego saltem id affirmare non audeo, & expressè repugnat cap. Gaudemus, 8. de Divortiiis, ut supra vidimus.

96. Hodie nemini licitum est repudium. Matth. 19. 1. Cor. 7.

Quidquid ergo olim fuerit, dico, hodie nemini licitum est repudium, quo dissolvatur vinculum Matrimonii, Cum (ut loquitur d. cap. Gaudemus) tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit.

Rogas: ubi reprobaverit? Matth. 19. v. 9. *Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur, & qui dimissam duxerit, mæchatur.* Item 1. Cor. 7. v. 10. & 11. *Iis autem, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptiam, aut viro suo reconciliari.* Sit itaque

CONCLUSIO III.

In Lege nova non solvitur Matrimonium fidelium consummatum, nisi per mortem.

Notum est (inquit Bellar. Sup. cap. 10. circa principium) hoc tempore quod eos re ipsa Matrimonia dissolvere, & in jugibus alia Matrimonia inveniunt, potestatem facere in causa adulteri. Et Lutherani omnes, & Calvinistæ, & Anabaptistæ in eodem errore versantur. Hæc ille.

Et circa finem ejusdem cap. in fine. Eandem sententiam secutus est Bellar. qui in Annot. ad 7. cap. primæ Canonisationem licere conjugii necesse ad sine nuptias transire. Edidit autem Bellar. primum has Annotationes anno 1575. benedictio scilicet, antequam Lutheranus exiret: ex quo intelligimus, non tantum à Lutero, sed Lutherum ad Erasmus potius, hunc errorem hausisse.

Ex Catholicis duo sunt, qui eodem errore tenentur, Cajetanus in Comment. ad 19. Matth. timide tamen & breviter rem attingens: & Ambros. Catharinus, qui lib. 5. Annot. in Comment. Cajetani in fine disputat quæstionem istam; ac tandem concludit, ex Evangelio & Apostolo non posse colligi, non licere in causa fornicationis aliud Matrimonium inire, id tamen vultus Canonibus esse prohibitum, & idè non debere fieri, nisi ex Ecclesiæ auctoritate. Hæc tenus Bellarmin.

Accipe ipsissima verba Cajetani: *Tunc iste (Matth. 19. v. 9.) clarè constituit verbum, facientem hæc duo, scilicet ducere uxorem non fornicariam, & ducere. Et in promptu ratio, motiva quia durat conjugium cum primæ fornicariam, & aliam ducente, textus nihil dicit.*

At si urgens objeceris; verba hæc esse superflua, & propter exceptionem fornicationis, aliquid significare diverfium à aliis causis, fateor sic esse. Et si in his, aliquid diverfium nihil aliud esse, nisi quòd propter fornicationem dimittens uxorem, & aliam ducens, non mæchatur.

Respondeo; sic sonare textum, secundum planum litteræ textum; sed quoniam non audeo me opponere contra torrentem Doctorum, & judiciorum Ecclesiasticorum, idè dixi, textum nihil disponere de dimittente fornicariam.

Intelligo igitur ex hac Domini Jesu Christi lege, licitum esse Christiano dimittere uxorem ob fornicationem carnalem ipsius uxoris, & posse ducere aliam uxorem, salva semper Ecclesiae definitione, quae haecenus non apparet; nam Decretales Pontificiae de hac materia, non sunt definitivae fidei, sed judiciales facti. Profuturum autem ipsimet Pontifices (ut patet in c. Quanto, de Divortii, & in c. Licet, de Sponsa duorum) Romanos Pontifices aliquando in his judiciis Matrimoniorum errasse.

Nec ex his intelligas, uxorem quoque posse dimittere virum fornicantem: quoniam Jesus, qui est verus Deus, non hoc concessit, nec est par ratio, ut patet. Nec etiam in veteri lege uxor poterat repudiare virum. Nec ego sum primus, qui sic intellexi Evangelii textum, quoniam ante annos mille B. Ambrosius sic intelligens, idem docuit 1. ad Corint. 7. Hæc Cajet.

Subscribo quoque verba Ambr. Catharini, non quidem ex lib. 5. Annot. quem non potui videre, sed ex Comment. in priorem Epist. ad Corint. c. 7. v. His autem &c. ubi inter alia quaerit, quare Apostolus de viro non adjecerit: Quod si dimiserit uxorem, maneat viduus, aut abstineat ab aliis nuptiis, aut reconcilietur, sicut hoc de muliere dixit. Mirabile, inquit, istud est. Neque ad satisfactionem satis est dicere, data illa lege de uxore, contineri tacite eandem de viro legem, eo quod non ad imparia judicentur. Nam hoc (ut diximus) inconvenienter dicitur: quoniam inconveniens est, docere legem viri ex lege mulieris, etiam si non ad imparia judicarentur, sed contra potius: præsertim cum manifeste in lege antiqua ad imparia judicarentur. Etenim mulier strictiori lege tenebatur ipsi viro, quam mulieri vir. Ideo tanto magis erat hoc de ipso viro aperiendum.

Quamobrem B. Ambr. aliter hunc locum intellexit, viro concedens secundas nuptias, uxore adultera vivente, sed non mulieri. Hanc opinionem B. Aug. scripto reprehendit, cujus sententiam Canones Pontificii post sunt secuti. Pro ea verò B. Ambrosii sententia facit, quoniam Dominus de viro tantum locutus est, quando causam fornicationis excepit. Denique (ut tandem finiam) totus hic locus est admodum difficilis. Itaque libenter ego sententiam Ecclesiae absolutam intelligerem. Scripsi tamen de hac re alibi latius Hucusque Catharinus.

Audiamus etiam D. Ambr. cujus auctoritati hi duo Scriptores Catholici innuntiantur. Loco supra citato ad illa verba: Et virum uxorem non dimittere, sic ait: Subauditur autem: excepta fornicationis causa. Et ideo non subjecit dicens, sicut de muliere: Quod

si discesserit, manere sic: Quia viro licet ducere uxorem, si dimiserit uxorem peccantem, quia non ita lege constringitur vir, sicut mulier. Hæc ille.

Cæterum bene notat Bellar. sup. Cajetanum & Catharinum in hoc multum ab hæreticis distare, quod se Ecclesiae judicio disertis verbis subjiciunt. Et quia Ecclesia sententiam suam jam apertissime protulit, ut patet ex Can. 5. & 7. sess. 24. Trident. Concilii, ideo isti duo, à reliquorum omnium Theologorum Catholicorum communissima sententia, separandi minimè esse videntur. Quomodo intelligendus sit B. Ambr. infra patebit.

Prius proponamus doctrinam Catholicam, eamque expendamus & probemus. Concil. Florent. in Decreto Eug. § Triasunt bona Matrimonii, sic loquitur: Quamvis autem ex causa fornicationis liceat rursus separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est, cum Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit.

Novissime autem Concil. Trident. sess. 24. Can. 5. Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem aut affectatam absentiam à conjugate, dissolvi posse Matrimonii vinculum; anathema sit. Et Can. 7. Si quis dixerit; Ecclesiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi; & utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjugate vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœchariq; eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quae, dimisso adultero, alii nupsit; anathema sit.

Ubi nota quod Concil. dicat: Juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam; non autem, juxta Canones Pontificios, ut supra Catharinus. Et si quaeras; ubi extet illa Evangelica & Apostolica doctrina? Respondeo citius, Matth. 5. & 19. Mar. 10. Luc. 16. & 1. Cor. 7.

Sed dicet aliquis: Matth. 5. & 19. excipitur causa fornicationis: Qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa facit eam mœchari, &c. Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur &c. Ergo qui dimiserit uxorem suam ob fornicationem, non facit eam mœchari, & qui aliam duxerit, non mœchatur. Atque hoc est principale argumentum Adversariorum, quod Varii variè solvunt.

Notandum in primis, hanc exceptionem non reperiri apud Marc. & Lucam: Qui cumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupsit, mœchatur. Omnis qui dimiserit uxorem suam

Cajet. & Cathar. subiciunt se judicio Ecclesiae.

102. Veritas Catholica probatur ex Flor.

Trident.

103. Obiectio ex Mat. 5. & 19.

Solvitur ex Mar. 10. & Luc. 16.

99. Intelligo...

Intelligo...

100. Subscribo...

101. Audiamus...

101. Audiamus...

suam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

Ubi, ut vides, nulla fit exceptio alicujus causæ; ergo generaliter, sicut sonant, hæc verba intelligenda sunt de omni dimissione, etiam ob fornicationem.

104.
Contra solutionem arguitur.

Respondent Adversarii: loca illa debere exponi ex cap. 19. Math. Nam nisi in verbis Marci & Lucæ subintelligamus, exceptam fornicationis causam, pugnabunt Marcus & Lucas cum Matthæo: ista enim contradictoria sunt: *Omnis qui dimiserit & c. mœchatur*, &: *Non omnis qui dimiserit & c. mœchatur*, hæc autem propositio colligitur ex Matth. quippè idem est dicere: *Omnis qui dimiserit, exceptam fornicationis causam, &: Non omnis, qui dimiserit*. Hæc illi.

Est petitio principii.

Sed videntur petere principium; nam hoc est quod queritur, an idem sit dicere: *Omnis qui dimiserit exceptam fornicationis causam, &: Non omnis qui dimiserit*. Hoc ergo probandum est non supponendum. Et verò non esse idem, apertissime docet D. Aug. lib. 1. de Adulter. conjugiiis à c. 8. usque ad 13. ubi longè & latè disputat de hac controversia, & resolvit cum Ecclesia Catholica; etiam eum mœchari, qui dimissam priori conjugio propter fornicationem, aliam ducit.

105.
Sententia D. Aug.

Igitur cap. 8. sic scribit: *Illud quod Dominus... ait: Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ex causa fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur: Si hoc modo intelligendum est, ut quicumque causam fornicationis dimiserit, & aliam duxerit, non mœchetur, non videtur in hac causa par forma esse mariti & uxoris, quandoquidem mulier, etiam si causa fornicationis discesserit à viro, & alii nupsit, mœchatur, vir autem si eadem causam uxorem dimiserit, & aliam duxerit, non mœchatur. At si par forma est in utroque, uterque mœchatur, si se alteri junxerit, etiam cum se à fornicante disjunxerit.*

Debet hic esse par forma mariti & uxoris.

Rogas; undè probetur, quòd debeat esse par forma in utroque; nam hoc negant Cajet. & Catharinus sup. Respondet D. Aug. *Pareat verò esse formam in hac causa viri atque mulieris, ibi ostendit Apostolus, quod sæpe commemorandum est, ubi cum dixisset: Uxor non habet potestatem corporis sui, sed vir: adjecit atque ait: Similiter & vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier.*

106.
Quare Christus apud Matth. interposuerit causam fornicationis.

Queris rursùm: Cur ergo interposuit Dominus causam fornicationis, & non potius generaliter ait: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mœchatur*; si & ille mœchatus est, qui, dimissam fornicante muliere, alteram ducit?

Respondet D. Aug. sup. cap. 9. *Credo, quia illud, quod majus est, hoc Dominus commemorare voluit. Majus enim adulterium est se quis negat, uxore non fornicante dimissam, al-*

teram ducere, quam si fornicantem quis dimiserit, & tunc alteram duxerit? Non quia hoc adulterium non est, sed quia minus est, ubi fornicante dimissa, altera ducitur.

Et probat à simili, dicens: *Simili locutione usus etiam Apostolus Iacobus, ait: Scitum est igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi, qui nescit bonum facere, & ideo non peccat. Utrique peccatum est, sed hoc gravior, & peccatum sciat, & non faciat. Nec illud ideo minus, quia minus. Ut ergo eodem modo utramque dicamus, sicut quicumque dimiserit uxorem, exceptam causam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur, ita quicumque sci bonum facere non facit, peccat. Sed quemadmodum dicitur dici non posse: ergo si nescit, non peccat; ita enim etiam peccata ignorantium, eorum non nocent, quam scientium: ita nec adulterium peccat: ergo si causa fornicationis dimissa, & aliam duxerit, non mœchatur.*

Igitur S. Aug. ibi docet, Martine, et potius Dominum apud Mattheum, ait: *Non peccat illud: Nisi ob fornicationem, & ideo non peccat non exceptivè, ut sensus sit: Quicumque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Ex quo affirmatur quidem adulterium ejus, qui uxore dimissa, aliove præter causam fornicationis, aliam duxerit, sed nihil dicitur de eo, qui duxerit aliam, priore dimissa ob fornicationem; Christus, inquam, in Evangelio B. Matthæi exprelit unam speciem adulterii, sententiaque gravissimam, alius prætermissis, quia id requirebat locus & tempus illius disputationis, habite cum Phariseis.*

Nam (inquit Bellar. sup. cap. 16.) Dominus in eo loco respondebat Phariseis, qui venerant parati, ut eum tentarent, & in sermone caperent, & quia jam audierant eum in monte quædam differuisse, libellum repudiij, à Moysè in legem sum, & consequenter etiam conjugium; interrogaverunt eum, an licet uxorem dimittere quacumque ex causa, ut mirum, eam interrogatione impellerent, ad pronuntiandum aliquid aperte contra legem, & exempla Patrum.

Quare Dominus, cum videret autem incapaces esse, respondit eis præcisè interrogata. Quæsierant illi, an liceret uxorem dimittere, nimirum quoad vinculum, quacumque ex causa: respondit Dominus non licere quacumque ex causa; sed quæ præbavit, quia non licet dimittere non fornicariam, & aliam ducere, id quod non pariter spicivè verum erat, ut nullo modo negari posset.

Utrùm autem liceat dimittere fornicariam quoad vinculum, & aliam ducere, D.

minis tunc aperte dicere noluit; quia hoc altius erat, quam ut ab eis tunc capi posset. Quamquam ex iis, quae Dominus dixerat de prima origine instituti Matrimonii, facile poterat hoc etiam intelligi; sed ne daret illis Dominus anam calumniandi verba sua, voluit, ut ipsi per se hoc intelligerent; quemadmodum fecit in parabola vineae, & alias saepe: & nihilominus domi paulo post (ut Marcus scribit cap. 10.) aperte pronuntiavit, omnem, qui dimittit uxorem, & aliam ducit, mœchari. Vides igitur, quemadmodum verba Domini nihil supervacanei contineant, nec pugnent inter se verba diversorum Evangelistarum? Uque adhuc Bellarmin.

cus & Lucas, ut clarescit plena sententia, totum dicere maluerunt? Cum itaque primum non habitantes, verum esse, quod apud Matth. legitur: Quicumque dimiserit uxorem suam præter causam fornicationis &c. quæserimus, utrum tantum iste mœchetur, ducendo alteram uxorem, qui præter causam fornicationis priorem dimiserit: an omnis, qui dimissâ uxore alteram duxerit, ut ibi sit etiam ille, qui fornicantem dimiserit: nonne secundum Marcum respondebitur nobis, quid queritis, utrum ille sit mœchus, & ille non sit? Quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit adulterium committit &c.

Ac per hoc, quoniam fas non est, ut Evangelistas, quamvis diversis verbis de una re loquentes, ab uno sensu, eademque sententia dissentire dicamus; restat, ut Mattheum intelligamus à parte totum significare voluisse, eandem tamen tenuisse sententiam.

Non ergo dicit Aug. ambigendum de eo, quod Matth. dicit; sed de eo, quod non dicit: Mattheus enim dicit mœchari eum, qui extra causam fornicationis, uxore dimissâ, aliam ducit; & hoc simpliciter verum est. Sed non dicit, an hic tantum sit mœchus, an etiam is, qui dimissâ uxore ob fornicationem, aliam ducit; id quod alii Evangelistæ dixerunt apertissime.

Ac proinde D. Aug. locum illum explicat non, sicut Hæretici volunt, miserè torquendo textum Evangelii, sed juxta sensum verborum in aliis locis Scripturæ usitatum.

Etiâ enim negari non possit, illam particulam: Nisi, sæpè accipi exceptivè, sed tamen negari etiam non potest, subinde aliter accipi. Nam Apoc 9. ubi legitur v. 4. Et præceptum est illis, ne læderent sanum terræ, neque omnem viridem, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis. Illud: Nisi, non potest accipi exceptivè, sed adverbialitè, ut idem sit quod, Sed; nisi quis velit homines inter arbores connumerare.

Et cap. 21. ubi legitur v. 27. Non intrabit in eam aliquid coquinatum.... nisi qui scripti sunt in libro vitæ, similiter patet, non posse accipi exceptivè: nam sensus esset, aliquos coquinatos intraturos esse in regnum cælorum.

Deinde (inquit Bellar. sup. cap. 17.) etiam in testimonio Matthæi 19. vox: Nisi, accipiat exceptivè; tamen poterit esse exceptio negativa, & id sufficit sententiæ S. Aug. Cum enim dicitur: Quicumque dimiserit uxorem, exceptâ causâ fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur, potest excipi causa fornicationis; vel quia, cum ea causa adest, non est adulterium aliam ducere, & hæc est exceptio affirmativa (quam non admit-

X x x x x

112. Evangelista non dissentium in hac doctrina.

113. Particula, Nisi, non semper accipitur exceptivè ex c. 9. & 21. Apoc.

114. Potest exceptivè accipi apud Matth. Bellar.

109. Cent.

110. Respondetur ad D. Aug.

111. Mattheus à parte totum non dicit signi-

tir D. Aug. ut vidimus) vel quia de ea causa nihil in præfenti determinatur, an sufficiat exulare adulterium, nec ne, & hæc est negativa, quam S. Aug. rectè amplexus est. Hæc ille.

115.
Alia explicatio verborum Christi apud Matth. ex Ioan. Pontio.

Cæterum Alii aliter explicant hunc locum. Sensus verbalis commodissimus omnium, quos legi, aut auidi istius loci (inquit Joannes Pontius sup. num. 25. circa finem) est, quod quicumque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, etiam à cohabitatione & thoro, mœchetur; quia culpabiliter dat occasionem uxori mœchandi cum aliis; & quod præterea mœchetur, aliam ducendo, & etiam quicumque duxerit dimissam. Ita ut in priori parte istius sententiæ subintelligatur, *Mœchetur*; & in secunda parte, in qua de ducente dimissam, non subintelligatur, *Nisi ob fornicationem*, sed sine restrictione ulla intelligatur.

Obiectio.

Poffet objici contra hoc; quod poffet quis dimittere uxorem ob alias causas, quàm ob adulterium: ergo quando dicitur, quod non poffit quis dimittere, nisi ob fornicationem, intelligi debet de alia dimissione, quàm à thoro, nempe à vinculo.

Solutio.

Respondeo negando Antecedens; loquendo de marito, quoad propriam auctoritatem suam, quàmvis poffet ipsam sic dimittere ob alias causas auctoritate Ecclesiæ. In illo autem loco significatur, quod ob solam fornicationem poffet dimittere propriâ auctoritate. Hactenus Pontius.

116.
Tertia explicatio.

Alii respondent: Christum ibi locutum præcisè de propria causa separationis matrimonialis, quæ ex ipso Matrimonio per culpam violato, nascitur: non autem de causis communibus, quæ aliundè provenire poffunt, ut hæresi & similibus; neque soli matrimoniali, sed cuiusvis cohabitationi & societati dissolvendæ sufficiunt.

Confirmatio.

Confirmari potest hæc explicatio ex verbis Christi Matth. 5. v. 32. *Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari*; quia scilicet sine iusta causâ dat ei occasionem mœchandi; sin autem accedat fornicatio, jam est iusta causâ eam dimittendi; proinde viro dimittenti, subsequens uxoris dimissæ adulterium nequit imputari.

Ex quo patet quare S. Aug. sup. dixit, majus adulterium esse, uxore non fornicante dimissâ ducere aliam, quàm si fornicata fuisset; quippe in primo casu non solum est adulterium; sed etiam iniusta dimissio à thoro seu cohabitatione; & in super imputatur dimittenti adulterium uxoris, iniuste dimissæ, si contingat eam alterum maritum ducere; in posteriori autem casu est solum unicam adulterium, absque alia injuria prioris conjugis.

Alii dicunt, nec minus probabiliter illud: *Nisi ob fornicationem*, non pertinere ad conjugitur, & esse per parenthesis pronuntiandum, & aliquid subintelligendum hoc modo: *Quicumque dimiserit uxorem, quod non licet, nisi ob fornicationem* & aliam duxerit, mœchetur. Et certè non sine causâ Dominus non adiecit illam exceptionem post illa verba: *Et aliam duxerit*, sed immo post illa: *Quicumque dimiserit*. Et scribitur tum Matth. 19. cum adjuvit: *Et qui dimissam duxerit mœchatur*, non addit: *Nisi ob fornicationem*; ut nimirum indicaret causam fornicationis, solam dimissionem licitam facere; non autem non conjugii celebrationem. Hæc mihi (inquit Bellar. sup. c. 16.) videtur S. Thome sententia in 4. dist. 35. q. un. a. 5. ad primam, eandem obfcurè subindicat in Comment. hujus loci.

Quidquid sit de his explicationibus, quæ omnes probabiles sunt, sancta Mater Ecclesia, cujus est, juxta Trident. sess. 4. p. 1. c. 1. re de vero sensu & interpretatione scripturarum sanctarum, sic intelligit hæc verbum Evangelii, ut, eo non obstante, minime liceat dissolvere Matrimonium quod vinculum propter adulterium, quod culpabit Catholico sufficere debet, ut minime videatur oppositum hodie docere, aut prædicare.

Unde quod ait D. Aug. lib. de Fide & Oper. cap. 19. *Es in istis divinis sententiis ita quod obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen dimittere, si alteram duxerit, ut quoniam exoptimo, venialiter in quibus salutar, qui licet licet iudicat, eum non esse adulterum. Hoc inquam, intelligendum puto pro tempore D. Aug. quo Scripturas, hac in re obfcuræ Ecclesia nondum satis declaraverat, hodie apertissime declaravit in Can. 1. sess. 24. can. 7. ac proinde qui in iudicio eum non esse adulterum, non tantum venialiter, sed proculdubio mortaliter fallitur, & mortaliter peccaret, qui alteram duxerit, quidquid fuerit olim tempore S. Ambrosii. Hier. &c. quando hæc res erat adhuc obscura.*

Sed nunquid fuit sententia dantis illud licitum? Sic videtur colligi ex verbis sup. allegatis, si verè verba illius Auctoris antiquiorum non esse Ambrosium, quod eruditè non ignorant (inquit Bellar. sup. cap. 17.) neque aliquem ex celebratis Patribus proinde ejus unius sententiam, non potest omnibus aliis præjudicare, præsertim cum ejus sententia, de impari jure conjugum, apertè ipsi vero Ambrosio ad verberetur, ut videtur lib. 1. de Abraham, c. 4. Hæc ille.

Glossa autem cap. Uxor, 17. 32. q. 7. quod desumptum est ex Ambrosio sup. allegato, in propositione casus sic ait: Hoc cap. abrogatum est, vel fuit a falsatoribus insertum. Alii dicunt, quod iste non fuit magnus Ambrosius. Vel potest intelligi, quod viro licet aliam uxorem ducere, adulter à praeuocua.

120. Alii respondent; loqui Auctorem istum de lege politica Caesarem, quod videlicet liceat viris, non autem feminis per leges Caesarem repudiata conjuge, aliam ducere: & idem Paulum, ne offenderet Caesarem, non voluisse expressè dicere: si vir dimiserit uxorem maneat sic, aut uxori reconcilietur. Hanc responsionem amplectitur Basil. Pontius lib. 7. c. 52. n. 2. In Ambrosii, inquit, defensionem, rectè, & ut ego iudico, feliciter insudavi Ferdin. de Mendoza, lib. 2. de de Confirman. Concil. Illiberit. cap. 30. nec enim illum sua laude fraudare volo. Redigam in compendium, quæ ille multis.

Placet quidem, Ambrosium, cum docet, uxorem non posse adulterum maritum dimittere, & alii nubere, posse tamen maritum; legis Juliae & Imperatorum, ac forensis Iudicii, suo tempore receptissimi, rationem habuisse, non Christi atque caelestis; cum enim de divina egit, semper docuit æquam viri & uxoris esse rationem, ut constat ex libro de Abraham cap. 4. & 7. & in Luc. cap. 16.

121. Itaque cum hoc loco dicit: Non enim permittitur mulieri ut nubat, si virum suum causa fornicationis dimiserit; quia inferior non omnino hac lege utitur, quæ potior, de permissione civili & lege loquitur, quæ potioem habet causam viri, quam uxoris; ut & Aug. testatur lib. de Adulter. conjugis, cap. 8. & Chryso. in Sermone de Libello repudii.

Cum autem ad finem de viro subdit: Quia viro licet ducere uxorem, si dimiserit uxorem peccantem; quia non ita lege constringitur vir, sicut mulier; verissimum est de civili lege, quam optimè noverat Ambros. jurisprudentiæ studiis ab incunte ætate deditus, & locis citatis illius etiam crebrò meminit. Nam lib. de Abrah. cap. 4. Nemo sibi blanditur de legibus hominum; & cap. 7. Quid putas peccato tuo auctoritatem lege querendam? & cap. 16. in Luc. ibi: Quia lex humana non prohibet. Haecenus Pontius.

122. Atque hinc (prosequitur n. 4.) explicanda etiam tria alia testimonia, Lactantii, Basilii, & Aug. quæ docent, maritum alteri nubentem, dimissâ uxore ob adulterium, non condemnari ut adulterum, è contra verò mulierem: ejus rei rationem nullam esse, diversitatem hanc consuetudine teneri. Loquuntur sanè, sicut & Ambros. de legibus sæculi, suo tempore receptissimis, quæ aliter de feminis, aliter de viris disponebant. Hæc ille.

Tantum subdo verba S. Aug. ex lib. 1. de Nupt. & concup. cap. 10. Quod si quisquam fecerit (id est, uxorem sterilem dimiserit, ut fecundam ducat) non lege hujus sæculi, ubi, interveniente repudiò, sine crimine conceditur, cum aliis alia copulare connubia; quod etiam sanctum Moysen Dominus propter duritiam cordis illorum Israelitis permisisse testatur; sed lege Evangelii reus est adulterii, sicut etiam illa, si alteri nupserit. Et usque adeò manent inter viventes semel inita jura nuptiarum, ut potius sint inter se conjuges, qui ab alterutro separati sunt, quam cum his, quibus aliis adhæserunt. Cum aliis quippe adulteri non essent, nisi ad alterutrum conjuges permanerent.

Ex quo etiam factum est, ut cum Patres Africani in Concilio Milevitano poenam constituisent canonicam adversus illos, qui dimissis primis uxoris cum aliis contrahunt, cap. 17. addiderunt, ut ab Imperatore legem postularent, quæ id etiam in foro civili non licere, poenâ propositâ sanciretur; ut illud secundum conjugium, durante primo, non tantum lege Christi adulterium esset ac censeretur; sed etiam lege sæculi.

Hæc sunt verba Concilii: Placuit, ut secundum Evangelicam & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur; sed ita maneat, aut sibi met reconcilietur. Quod si contempserint, ad penitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.

Præterea contra doctrinam Catholicam obijciuntur non pauci Canones, quibus aperte contineri videtur, ut, adulterâ dimissâ, liceat innocenti ad alia jura transire, præcisâ interim nocenti nubendi spe, ut cap. Si quis sponsam, cap. Quidam desponsavit, 27. q. 2. Sed hæc jura loquuntur de sponsa de futuro; adeoque non faciunt ad propositum.

Irem cap. 6. 31. q. 1. ubi sic legitur: Si qua mulier in mortem mariti sui cum aliis consiliata sit, & ipse vir aliquem illorum se defendendo occiderit; si probare potest ille vir, eam ream esse consilii, potest (ut nobis videtur) ipsam uxorem dimittere; & si voluerit, aliam ducere. Ipsa autem infideliatrix, penitentia subjecta, absque spe conjugii maneat.

Hoc jus ab Aliquibus adscribitur Concilio Elibertano; sed immeritò, ut benè ibi advertunt Censores Decreti Gregoriani. Notant etiam illa verba: Et, si volueris, aliam ducere, abesse ab Ivone. In Decretalibus autem legitur: Potest ipse post mortem uxoris, si voluerit, aliam ducere, cap. 1. de Divortis, quod nemo unquam negavit.

Eodem modo intelligendum est cap. 19. 32. q. 7. sequentis tenoris; Quædam cum fratre viri sui dormivit, decretum est, ut ad-

Referuntur verba S. Aug.

123. Illa explicatio confirmatur ex Concilio Mileviti.

124. Prima obijctio ex jure Canonico.

Solvitur.

Secunda.

Solutio.

125.

Obijciuntur 3.

ult.

X x x x x

alteri nunquam conjugio copulentur; illi vero, cuius uxor stuprata est, licita conjugia non ne-
gentur.

Diluitur. Ubi Glossa in expositione casus dicitur, inquit, hic, quod si frater cognoverit uxorem fratris sui scienter, ipsi adulteri perpetuo continebunt; sed frater innocens, sua mortua, aliam accipere poterit. Et verb. Illi vero, sic ait: Omnia ista cap. usque ad §. Quamvis, exaudi per cap. Hi vero, quod est Glossa omnium, quæ omnia inducuntur ad probandum, quod incestuosi non possunt Matrimonium contrahere.

Subdo tenorem cap. 22. Hi vero, ead. Hi vero, qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licebit nec eum, nec eam aliam uxorem accipere, vel alium virum, quamdiu ambo vivunt. Si autem adultera mortua fuerit, vir ejus, si vult, nubat tantum in Domino; adultera vero nunquam, etiamsi mortuus fuerit vir ejus.

126. Ex quo patet, quomodo intelligendum, quod ibid. cap. seq. dicitur ex Decreto Zachariæ: *Concubisti cum sorore uxoris tuæ? Si fecisti, neutram habeas, et si illa, quæ uxor tua fuerit, conscia sceleris non fuit, si se continere non vult, nubat in Domino, cui velis.* Ubi Glossa verb. *Nubat*, inquit: *Post mortem mariti.*

Quinta diluitur. Eodem modo exponitur cap. subsequens: *Si quis cum noverca sua dormierit, neuter ad conjugium potest pervenire: sed vir ejus potest, si vult, aliam accipere, si se continere non potest.* Ubi Gloss. verb. *Sed vir*, ait: *Post mortem uxoris.*

Pontius. Merito ergo dixit Basil. Pontius sup. cap. 2. n. 9. Sententia, quæ dictis Canonibus continetur, reprehensione caret; illis enim nequaquam permittitur secundum conjugium durante primo; sed tantum decernitur, ut à tam gravibus delictis homines avocarentur, ut qui in culpa esset, à secundo Matrimonio prohiberetur; si forsan, defunctâ primâ, secundo nubere vellet; concessio tamen innocenti liberè, ut iterum nuberet; non quidem primâ uxore superstite, sed illâ defunctâ.

127. Ita que in eo dispar erat conditio nocentis & innocentis, quod innocens, defunctâ uxore, nubere alteri poterat; at nocens, etiam defunctâ conjuge, in nuptus manere debeat. Olim enim in Ecclesia frequentissimum id poenitentia genus fuit, ut quidam propter aliqua atrocita delicta à spe conjugii interdicerentur; sed cælebs illi foret transigenda vita. Hæc ille.

Et patent ex innumeris Canonibus in Decreto Gratiani, quibus referendis supersedeo; quia res clara est, & ab omnibus acceptata. Hoc tantum noto; illos Canones amplius non esse in usu, ita ut etiam nocens, post mortem innocentis possit ad

alia jura transire, ubi non obstat aliquod aliud impedimentum.

Majorem difficultatem habet Can. 10. Concil. Arclatenfis 1. sub Sylvestro, qui sic sonat: *De his, qui conjuges suas in adulterio deprehendunt, & idem sunt adolecentes filii, & probidentur nubere, placuit, ut in quantum potest, consilium eis detur, ne viventes uxoribus suis, licet adulteris, alias accipiant.* Ecce consilium dari voluit, ne nubant, non ergo videtur esse prohibitum.

Verum (inquit Pontius sup. n. 12.) de his modis iste Canon explicari potest. Primum: consilium vocasse Patres, non quod præceptum esse nollent, sed quod in ratione corrigendis eâ tunc moderatione moderaretur, ut suadere potius honesta, vellet potentes, quam cogere, ut judices, videri vellet. Deindè; illa postrema verba: *Ne aliam accipiant*, non est quod cogat de matrimonii copula intelligi, sed de accessu ad hanc, si dicant, consilio & exhortatione cum illo agendum, ne vago concubitu cum alieno congregiatur. Hæc ille.

Obijcit etiam Can. *Quod præcipitur*, 32. q. 7. qui delumpus est ex Epist. Greg. 3. ad Bonifacium: *Quod præcipitur (inquit Pontifex) si mulier infirmitate correpta, non valuerit debitum viri reddere, quid ejus faciat jugalis: donum est si sic permaneret, ut absentia vacaret; sed quia hoc magis nocentum est, ille, qui se non potest continere, nubat magis; non tamen subditi opem subtrahat ab illa, quam infirmitas precepit, non detestabilis culpa excludit.* Ubi Pontifex vel concedit polygamiam, vel declarat propter illam inhumilitatem mulieris posse dissolvi Matrimonium.

Respondet Pontius sup. n. 13. Gratianus eo loco istud cap. Greg. non solum in Canonibus, sed etiam Apostolorum & Evangelicis doctrinis advertari dicitur, etiam aliquis suspicari, eam Gregorius stolam, è qua desumitur iste Canon, à Titianiam; eo motus argumento, quod Laberias Pontifex, ejus successor, cum generalis Concilio Romano de Matrimonio inter consanguineos, & in Germania foret contracta infra quartum gradum, et quædam concessione Gregorii Prædecessoris, eam diligenter quaesitam in Archivio Romano, dicit inventam non esse. In eadem, quæ extat Epistola, è qua iste Canon desumptus est, illa concessio extat, quæ non reperiebatur. Hæc ille.

Sed ego diu quaesitam Epist. 4. è qua dicitur desumptus iste Canon, non potui apud Binium 10. 3. Conc. inter alias Epist. Greg. 3. reperire. Ut autem Pontifex in responsis, Gloss. ibi verb. *Nubat*, sic eum explicat: *Vel intellige, quod loquitur de sponsa*

B O N I F A C I U S
S A C R A M E N T U M
M A T R I M O N I I

& secundum hoc illud est consilium: Non tamen opem tubtrahat. Vel intellige de dote ei restituenda, ext. de Donat. inter virum & uxorem, cap. 1. & 2. Vel loquitur de arcta, & illud erit consilium: Non tamen opem &c. Sed contra hoc obicitur de Frigidis & maleficiat. Consultationi. Nam ibi dicit, quod non invenitur aliquis Canon de arcta. Sed certe bene invenitur, sed non expressè. Vel intellige de juvene, qui continere non potest, cui permittitur contrahere cum una permissiva comparatione, ne ad plures accedat. Simile inf. proxi. q. 2. Si quod. Vel dic, hoc abrogatum esse, ut dicit Hugo. Hæc Gloss.

Tertia expositio placet Bellarmino sup. cap. 17. dicens: Canonem istum intelligunt DD. de ægritudine, quæ reddat mulierem ineptam ad conjugium, & proinde sit impedimentum dirimens contractum Matrimonium.

131. Sed contra facit; quod talis ægritudo, superveniens Matrimonio contracto, nullatenus illud solvat: quod autem Pontifex de tali ægritudine, præcedente contractum, loquatur, ex quo verbo illius Canonis constat? Divinando ergo hoc dicitur potius, quam solidè interpretando.

Ita notat Pontius sup. n. 14. qui sic incipit: Sed quidquid de eo sit, uno è duobus modis interpretor Gregorium, divinans potius: si enim nacti essemus Epistolas aut Consultationes Bonifacii, quibus responderet, facilius legitimam ejus textus interpretationem assignare possemus. Dico ergo, vel intelligendum de femina arctationis infirmitate correpta, id est, quæ ita arcta erat, ut à viro cognosci non posset. Dico etiam, explicari posse de femina nondum cognita, & de Matrimonio rato non consummato, quæ in gravem morbum incidente, eumque perpetuum, conjux volebat ad secunda vota transire, idque indultum à Gregorio. Hæc Basil.

Qui divinat, Pontificem interrogatum fuisse pro dispensatione in casu aliquo particulari, quod tamen ex verbis Pontificis nullatenus colligitur: imò magis oppositum, ibi: Si mulier infirmitate correpta &c. quæ est propositio indefinita, quæ in moribus æquivaleret universaliter.

132. Sed nunquid hic finis objectionum? Hieronymus (inquit Adversarii) in Epistola ad Oceanum, quæ incipit: Plures anni sunt, excusat Fabiolam, quæ dimisso viro adultero nupserat alteri, excusat, inquam, à peccato mortali: sic enim ait: Dimisit ergo, ut aiunt viriosum: dimisit illius & illius criminis noxium: dimisit pene dixi, quod clamante vicina uxor sola non prodidit. Sin autem arguitur, quare repudiato marito non innupta permanserit: facile culpam fatebor, dum tamen

referam necessitatem. Melius est, inquit Apostolus, nubere, quam uri. Adolescentula erat, viduitatem suam servare non poterat. Videbat aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ, & se vincit & captivam ad coitum trahi. Melius arbitrata est, aperte confiteri imbecillitatem suam, & umbram quandam miserabilis subire conjugii, quam sub gloria univiræ operâ exercere meretricum. Idem Apostolus vult viduas adolescentulas nubere, filios procreare, nullam dare occasionem adversario maledicti gratiâ. Et protinus cur id velit exponit: Fam enim quædam abierunt retrò post Satanam. Hæc ille.

133. Quid tum? Num ideo afferit Hieronymus, prius Matrimonium verè fuisse dissolutum, aut eam non peccasse mortaliter? Non fuisse verè dissolutum, clarissimè asserit ibi: Et umbram quandam miserabilis subire conjugii.

Quod etiam non excuset eam à peccato mortali, patet ex verbis immediate subsequentiibus: Igitur & Fabiola, quia persuaserat sibi & putabat à se virum jure dimissum: nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi universa cautio viventibus viris feminis amputatur: dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit. Et verò quæ ista multa diaboli vulnera? Nonne peccata venialia? Opera sanè meretricum, quæ non solent esse venialia, sed mortalia. Ergo & unum vulnus, quod incauta accepit, peccatum mortale fuit.

Audi quod sequitur: Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens excusare culpam, cujus penitentiam ipsa confessâ est? Rogas, quæ poenitentia? Quis hoc crederet, ut post mortem secundi viri in semet reversa, quo tempore solent viduæ negligentes, jugo servitutis excusso, agere se liberius, adire balneas, volitare per plateas, vulnus circumferre meretricis, saccum indueret, ut errorem publicè fateretur, & tota urbe spectante Romana, ante diem Paschæ in basilica quondam Laterani, qui Caesariano truncatus est gladio, staret in ordine poenitentium, Episcopo, Presbyteris, & omni populo collacrymantibus: sparsum crinem, ora lurida, & squalidas manus, sordida colla submitteret? Quæ peccata fletus iste non purget? Quas inveteratas maculas hæc lamenta non abluant? Petrus trinam negationem trinâ confessione delevit &c.

134. Et postquam plura similia exempla peccatorum mortalium, & poenitentiarum, ex sacra Scriptura protulisset, tandem ait: Hoc unum loquar, quod & legentibus utile sit, & presentis causæ conveniat. Non est confusa Dominum in terris, & ille eam non confundet in celo. Aperuit cunctis vulnus suum, & decolorè in corpore cicatricem flens Roma conspexit. Dissuta habuit latera, nudum caput, clau.

133. Respondetur Hier. non excusasse Fabiolam à peccato mortali.

134. Ostenditur.

clausum os. Non est ingressa Ecclesiam Domini, sed extra castra, cum Maria sorore Moysi, separata consedit, ut quam Sacerdos eiecerat, ipse revocaret.

Bellar. Quis autem unquam audivit (inquit Bellar. sup.) ejusmodi poenitentiam publicam pro veniali culpa postulatam, aut concessam, ne dicam impositam & injunctam in Ecclesia? Quem unquam Episcopus expulit ex Ecclesia ob veniale delictum, ut Fabiolam ejectam scribit Hieronymus? Hæc ille.

Et dato quod S. Hieronymus excusasset Fabiolam à peccato mortali propter ignorantiam; num idè docuit, Matrimonium verè fuisse dissolutum? Clarum est, quòd non; alioquin nullatenus peccasset, aliud Matrimonium contrahendo. Ergo Hieronymus nequaquam opponitur nostræ Conclusioni, & doctrinæ Catholicæ, scilicet Matrimonii vinculum propter adulterium non posse dissolvi, quiddid sit de peccato mortali aut veniali Fabiolæ. Certum est, quòd fuerit mœchata, saltem materialiter.

Obijciunt præterea Adversarii auctoritatem S. Leonis Papæ ex Epist. 87. c. 1. ubi Sacerdotem, qui, uxore dimissâ, aliam duxerat, tantùm remouet ab Ordine, ut bigamum; nullo autem verbo significat, conjugium fuisse irritum. Hæc sunt ejus verba: *Eos enim, qui vel secundas nuptias iniierunt, vel viduarum se conjugio sociarunt, in Sacerdotio manere non patimur; & multò magis illum, si fuerit vestro iudicio consultatus, qui (sicut ad nos relatum est) duarum simul est maritus uxorum, vel illum, qui à prima uxore dimissus, alteram duxisse perhibetur, privandum honore decernimus.*

Respondet Bellar. sup. Non loquitur Leo de Sacerdote, qui post susceptum Ordinem sacrum uxorem duxerit; neque enim id unquam factum est ante hæresim Lutheranam; sed de quodam, qui cum uxore accepisset priore dimissâ, postèa ad Sacerdotium promotus fuerat. Hunc autem S. Leo ab Ordine remouet; nihil autem addit de Matrimonio ejus, ratumne, an irritum esset; tum, quia non erat ei proposita quæstio, nisi de Ordinatione; an scilicet talis homo ad Sacerdotium promoveri potuisset; tum, quia ibidem addit, salva esse debere Decreta Prædecessorum suorum. Unum est autem inter ea, Decretum Innoc. 1. Epist. 3. quo declarantur adulteri, qui priore dimissâ, etiam per legitimum divorcium, aliam ducunt. Hæc ille.

Sed, meo iudicio, Decretum istud Innoc. non est inter ea, de quibus ibi loquitur Leo, ut patet ex his ejus verbis: *Cæteros vero, quorum proventus hoc tantam reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium Episcopale delecti sunt, neque ex hoc, quod uxores ha-*

beant, possunt esse culpabiles, susceptum Sacerdotium tenere permitimus; non prædecessorum Apostolicæ Sedis statuta, nec Prædecessorum nostrorum, nostrisque Decretis, quibus salubriter constitutum est, ne primum vel secundum aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laicorum, quibuslibet suffragiis suis, antequam priusquam ad hoc meritum per legitimam agnitionem perveniat.

Sed neque necessarium est, ut in inter ea; quia S. Leo, ut bene advertit Bellar. non disputat ibi de Matrimonio, sed eorum validitate; sed cavet omnibus modis, ne personæ aliquæ contra Sanctiones & Decreta Pontificum illicite ad Episcopatum promoverentur. En principium Epist. *Contra Ordinationibus Sacerdotum quædam quædum illicite usurpata, crebrior ad nos communitatem sermo perferret, ratio pietatis regis, ut sic.*

Et sanè; si idè Matrimonium cum bigamum cunda valet, quia non delectatur irritum, valebit quoque Matrimonium cum duobus simul; nam etiam de illo loquitur ibi Pontifex, neque declarat irritum.

Hæc ergo auctoritas S. Leonis nihil facit ad propositam difficultatem de dissolubilitate Matrimonii propter adulterium, ita ut utrique parti maneat jus convolandi ad aliud Matrimonium. Si enim verè dissoluitur Matrimonium quoad vinculum, non solum innocens, sed etiam pars nocens valde poterit contrahere Matrimonium; quod si verum esset, timendum oppidè, quòd multa in mundo committerentur adulteria, ut saltè viâ adulteri, periret prioris conjugii, aliud possent initi. Non est ergo verisimile, Matrimonium hanc à Deo vel Christo accepisse dissolubilitatem.

Nunquid oppositum docet Origenes trad. 7. in Matthæum? Minime. Accipe eorum verba: *Scio quosdam, qui præsentem Ecclesiam extra Scripturam permisisse aliquam rem viro priori vivente; & contra Scripturam quidem fecerunt, dicentes: Mulier quæ quanto tempore vivit vir ejus. Item viro viro adultera vocabitur, si facta fuerit alteri viro. Non tamen omnino per hoc hoc permisissent: forsitan enim propter huiusmodi infirmitatem incontinentium hominum, peiorum comparatione, quæ mala saniorum aduersus ea, quæ ab initio fuerant scripta: Dico autem vobis, quoniam quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur.*

Ergo Origenes docet, Matrimonium dissolvi quoad vinculum propter adulterium, qualis Consequentia? Nam si prius Matrimonium dissolutum erat, quomòdò id permisissent extra Scripturam? Et quæ ratione permisissent mala aduersus ea, quæ ab initio fuerant scripta? An ab initio scriptum

B. O. S. C.
Sacramentum
paris
L. A. N.

tum fuit, dissoluto Matrimonio quoad vinculum, siue per mortem unius, siue per Divinam dispensationem, malum esse contrahere aliud Matrimonium? Et quomodo permiserunt nubere, viro priori vivente, si Matrimonium quoad vinculum erat verè dissolutum? Jam quippe non erat amplius vir.

Permiserunt ergo nuptias secundas, vivente priori viro, tamquam minus malum ad evitandum majus, ut clarè patet ex illis verbis: *Pejorum comparatione, quæ mala sunt permiserunt.*

141. Si dixeris: Origenes comparat hanc permissionem cum illa, quæ extat 1. Corinth. 7. *Bonum est homini mulierem non tangere &c.* Respondeo, id clarè falsum esse, ut patet, ex sequentibus verbis: *Post hæc* (inquit Origenes) *accedamus ad verbum Pharisæorum, quod dixerunt ad Jesum: Quid ergo Moyses &c. Quoniam Moyses, legem scribens, non tantum aspexit, quæ sit vera justitia; sed secundum infirmitatem eorum, propter quos lex ponebatur, condescendens, plura mandavit, sicut est & lex dandi repudii. Quoniam autem secundum infirmitatem eorum dabatur, & non secundum justitiam, subjectus sermo demonstrat dicens: Ab initio autem non fuit sic. Et in novo quoque testamento sunt quedam non secundum veram justitiam, sed secundum duritiam cordis hominum carnalium constituta: ut puta propter duritiam cordis vestri lex data est dicens: Bonum est mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque propriam habeat uxorem, & unaquæque proprium virum &c. Si hoc propter duritiam cordis vestri mandatum est, quantum magis illud propter duritiam cordis vestri est, quod alicui dicit de viduis, volentibus iterum nubere. Quod si se non continent, nubant, melius est enim nubere, quam viri? Scio enim &c. ut sup.*

142. Vides ô Hæretice, si tamen habeas oculos apertos ad videndum, cum qua permissione Origenes comparat eam, quæ extat 1. Corinth. 7. *Bonum est homini &c.* Utique cum lege repudii, per quam ex dispensatione Divina, ut dictum est Concl. 1. dissolvebatur vinculum Matrimonii. Minimè autem cum ea, quæ quidam Episcopi permiserunt aliquam nubere in Lege Evangelica, per quam reprobatur lex repudii, viro priori vivente; nisi fortè in eo, quod utraque est permissio quedam, concessa ob infirmitatem hominum. Nam si omnes Christiani perfecti esse vellent, sequerentur id, quod Apostolus simpliciter bonum appellat, cum ait: *Bonum est mulierem non tangere;* tamen quia non omnes capiunt verbum hoc, conceduntur uxores. Sed tamen Origenes non dicit, hanc Pauli permissio-

nem esse contra Scripturam, aut esse rei malæ; sicut loquitur de permissione secundi conjugii post divortium.

Facio finem Conclusionis in his verbis 143. Apostoli Rom. 7. vers. 1. & sequentibus: *An ignoratis fratres (scientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam quæ sub viro est mulier (id est, conjugata) vivente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus soluta est à lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est à lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Et similis locus habetur 1. Cor. 7. v. 39. Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat tantum in Domino.*

Ergo Matrimonium fidelium, de quo loquitur ibi Apostolus, solvitur quoad vinculum per mortem, & non per fornicationem, ut in terminis docet S. Aug. lib. 2. de Adult. conjug. cap. 4. ibi: *Hæc verba Apostoli toties repetita, toties inculcata, vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier esse incipit, nisi prioris esse desierit: esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur; licet itaque dimittitur conjux ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris, propter quod fit reus adulterii, qui dimissam duxerat, etiam ob causam fornicationis.*

Consulto autem dixi: *Fidelium*, quia de Matrimonio infidelium non est eadem sententia, ut patebit ex sequenti Conclusionem, quæ talis est:

CONCLUSIO IV.

Matrimonium infidelium, quantumvis consummatum, potest dissolvi, etiam quoad vinculum, si alter conjux ad fidem convertatur, alter autem in infidelitate pertinax, aut omninò cohabitationem respuat, aut cohabitare nolit absque Creatoris contumelia, vel absque eo, quod conjugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat: & tunc integrum est converso ad alias nuptias migrare.

Hæc Conclusio solum indiget expositione; nam secundum se certa est, & ab Omnibus admittitur, dicente Apostolo nomine Dei, qui est supremus Dominus vobis.

143. Ostenditur ex Apostolo Matrimonium solvi per mortem & non per fornicationem.

S. Aug.

144. Probat ex Conclus. ex 1. Corin. 7. lun.